

Natura 2000 gebied 27 – Drents-Friese Wold & Leggelderveld

(Zie leeswijzer)

Kenschets

Natura 2000 Landschap:	Hogere zandgronden
Status:	Habitatrichtlijn + Vogelrichtlijn
Site code:	NL9803011 + NL9802201
Beschermd natuurmonument:	-
Beheerder:	Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Drentse Landschap, It Fryske Gea, particulieren (o.a. Maatschappij van Weldadigheid)
Provincie:	Drenthe, Friesland
Gemeente:	Midden-Drenthe, Ooststellingwerf, Westerveld, Weststellingwerf
Oppervlakte:	7.359 ha

Gebiedsbeschrijving

Het Drents-Friese Wold vormt een zeer afwisselend landschap. Het gebied kent veel naaldbossen, maar daarnaast zijn stuifzanden, heidevelden, jeneverbesstruweel, schrale graslanden, zwak gebufferde vennen, loofbossen en beken aanwezig. Het stuifzand komt vooral voor op het Aekingerzand. In Berkenheuvel komen uitgestrekte kraaiheidebegroeiingen voor. Het Doldersummerveld en het Wapserzand zijn twee grote heideterreinen met vochtige en natte heide met vennetjes. Natte slenken en droge zandruggen wisselen elkaar af. In het gebied van de Vledder Aa is herstel van oorspronkelijke beekdalnatuur tot stand gebracht. Ook bij de Schoapedobbe heeft natuurherstel plaatsgevonden. Het is een heuvelachtig heidegebied met zandverstuivingen en vennen ("dobben"). Het Leggelderveld bestaat uit natte heiden, pioniervegetaties met snavelbiezen en heischraal grasland.

Begrenzing

De begrenzingen van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) en het Vogelrichtlijngebied zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- Onlogische verschillen (< 25 ha) tussen Vogel- en Habitatrichtlijngebied zijn opgeheven door de meest ruime grens aan te houden.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied is in het deelgebied Schaapedobbe gewijzigd: Enkele percelen cultuurgronden en bos (totaal 9,7 ha) zijn uit de begrenzing verwijderd omdat van weinig betekenis zijn voor de instandhouding van het gebied. Aan de westzijde zijn enkele percelen die direct grenzen aan het heide- en vennengebied toegevoegd (13 ha, eigendom It Fryske Gea).

Het Vogelrichtlijngebied is op een aantal plaatsen uitgebreid:

- Het deel van de Oude Willem dat al begrensd was onder de Habitatrichtlijn is toegevoegd aan het Vogelrichtlijngebied (ca. 90 ha) als leefgebied voor A276 roodborsttapuit en A275 paapje, soorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen.

Het Vogelrichtlijngebied én het Habitatrichtlijngebied zijn op een aantal plaatsen uitgebreid:

- Uitbreiding op Oude Willem met enkele percelen nieuwe natuur (7,8 ha), die in combinatie met het reeds begrensde deel van de landbouwenclave belangrijk zijn voor het waterhuishoudkundig herstel ten behoeve van alle "natte" habitattypen in het gebied.
- Aan de zuidrand bij Diever is de begrenzing op de bosrand gelegd, conform de begrenzing van het Nationaal Park. De bossen en bosrand vormen een integraal onderdeel van het gebied (ca. 110 ha).
- Het Doldersumseveld (ca. 56 ha) is toegevoegd aan de begrenzing (eigendom Het Drents Landschap) wegens voorkomen pioniervegetaties met H7150 snavelbiezen in een natuurlijke vorm en beoogde uitbreiding H4010_A vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) en H6230 heischraal grasland. Tevens wordt agrarisch akkerkruidenbeheer gevoerd ten gunste van diverse vogelsoorten.
- Het noordelijk deel van het dal van de Vledder Aa (77 ha, grotendeels verworven als natuurgebied) is toegevoegd, waardoor betere bescherming mogelijk is van het Koelingsveld (met het habitatype H3130 zwakgebufferde vennen). Bovendien liggen hier ontwikkelingskansen voor de H3260_A beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A) en *H6230 heischrale graslanden. Deze uitbreiding is ook van belang voor vogelsoorten als A275 paapje en A338 grauwe klauwier.

Natura 2000 database

Habitattypen

Code	Habitatype
H2310	Stuifzandheiden met struikhei
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
H2330	Zandverstuivingen
H3110	Zeer zwakgebufferde vennen
H3130	Zwakgebufferde vennen
H4010	Vochtige heiden
H5130	Jeneverbesstruwelen
H6230	Heischrale graslanden
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
H9190	Oude eikenbossen

Habitatrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
H1166	Kamsalamander
H1831	Drijvende waterweegbree

Vogelrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
A072	Wespendief - b
A233	Draaihals - b
A236	Zwarte specht - b
A246	Boomleeuwerik - b
A275	Paapje - b
A276	Roodborsttapuit - b
A277	Tapuit - b
A338	Grauwe klauwier - b

Voorstel voor het toevoegen aan de database:

H3160	Zure vennen ^{1a}
H3260	Beken en rivieren met waterplanten ^{1a}
H7110	Actieve hoogvenen ^{1a}
A004	Dodaars – b ⁶

Kernopgaven

- 5.01 **Waterplanten:** Verbetering waterkwaliteit en morfodynamiek, inclusief toestroom van grondwater, t.b.v. beken en riviertjes met waterplanten (*waterranonkels*) H3260_A en soorten als drijvende waterweegbree H1831.
- 6.03 **Zure vennen:** Kwaliteitsverbetering van zure vennen H3160.
- 6.04 **Veentjes:** Kwaliteitsverbetering van actieve hoogvenen (*heideveentjes*) *H7110_B in heideterreinen en bossen.
- 6.05 **Natte heiden:** Kwaliteitsverbetering en vergroting oppervlakte vochtige heiden H4010 en pioniervegetaties met snavelbiezen H7150 en actieve hoogvenen (*heideveentjes*) *H7110_B.
- 6.08 **Structuurrijke droge heiden:** Vergroting areaal stuifzandheiden met struikhei H2310, binnenlandse kraaiheibegroeiingen H2320, droge heiden H4030 en zandverstuivingen H2330 én verbeteren van de kwaliteit door vergroting van de variatie in structuur en ontwikkeling van geleidelijke overgangen met bos, mede t.b.v. vogelsoorten als duinpieper A255, korhoen A107, nachtzwaluw A224, draaihals A233 en tapuit A277.
- 6.12 **Stuifzandlandschappen:** Vergroting areaal gevarieerde zandverstuivingen H2330 met overgangen naar droge heiden en open bossen: Veluwe (57), Loonse en Drunense duinen & Leemkuilen (131), Drents-Friese Wold & Leggelderveld (27). Mede als leefgebied van de draaihals A233, tapuit A277, duinpieper A255 en nachtzwaluw A224.

Instandhoudingsdoelen

Algemene doelen

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.

Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.

Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Habitattypen

H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype stuifzandheiden met struikhei is in delen van het gebied in goede structuur aanwezig. In de overige delen is het aandeel van grassen te hoog en ontbreken karakteristieke soorten, zoals korstmossen. Het gebied levert onder meer voor tapuit (A277) de grootste bijdrage in ons land, buiten de duinen. Voor kleinere heideterreinen (min of meer tot 50 ha) geldt dat deze dienen te worden verbonden met andere heidegebieden of andere relatief open natuurterreinen, om de duurzaamheid van populaties en uitwisseling van soorten te verbeteren.

H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen komt onder meer voor in open delen van de grove-dennenbossen van Berkenheuvel. Het gebied is verreweg het

belangrijkste gebied voor dit habitatype. Omdat de landelijke staat van instandhouding matig ongunstig is als gevolg van vermindering van de kwaliteit door veroudering van de vegetatie (afname korstmosrijke stadia), wordt verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Overgangen naar bos dienen behouden te blijven voor de fauna.

- H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het Aekingerzand betreft het belangrijkste stuifzandgebied van Noord-Nederland. In het recente verleden zijn hier grote delen van het bos gekapt om de oppervlakte van het habitatype zandverstuivingen te vergroten en de kwaliteit te verbeteren. De kwaliteit van het type is echter nog matig, want soortenrijke begroeiingen ontbreken nog. Voldoende winddynamiek is een belangrijk randvoorwaarde voor de realisering van gevarieerde zandverstuivingen met overgangen naar droge heiden en bossen. Samen met de Veluwe en de Loonse en Drunense duinen & Leemkuilen is het gebied van groot belang voor het realiseren van het landelijk doel.
- H3110 Minerale oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (*Littorelletalia uniflorae*)**
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype zeer zwakgebufferde vennen kwam in goede vorm voor in de Ganzenpoel. Het ven is nu verzuurd, maar herstel is mogelijk en ook heel belangrijk voor behoud van de landelijke spreiding van het type.
- H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea***
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype zwakgebufferde vennen komt o.a. voor in Schaopedobbe en Koelingsveld. In het Aekingerbroek is het type hersteld. Verdere kwaliteitsverbetering is nodig voor een goede landelijke spreiding.
- H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren**
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype zure vennen komt op diverse plekken in het gebied voor, waarbij op veel plaatsen nog kwaliteitsverbetering mogelijk is. Het habitatype komt in het gebied voor in een vorm met drijvende egelskop.
- H3260 Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitricho-Batrachion***
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A).
 Toelichting Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A) komt voor in sloten rondom de Vledder Aa, zodat ontwikkeling in de middenloop hier als mogelijkheid wordt geacht. Een goed voorbeeld van het habitatype komt in de omgeving voor (Kwasloot). Herstel van het habitatype wordt nagestreefd wegens de landelijke matig ongunstige staat van instandhouding.
- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix***
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).
 Toelichting Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt met een aanzienlijke oppervlakte voor waarvan een aanzienlijk deel goed is ontwikkeld, vaak met de kenmerkende veenmossoorten, bijvoorbeeld in Wapserveld, Doldersummer veld, Leggelderveld. Uitbreiding van het habitatype is mogelijk in het Doldersummer Veld, het Wapserveld en op de Oude Willem. Het laatste gebied was voorheen een hoogveengebied (slenken), ontwikkeling van vochtige heiden met slenksystemen is hier mogelijk bij herstel van het oorspronkelijke reliëf en de hydrologie.

- H5130**   ***Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland**
 Doel   Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting   Het habitatype jeneverbesstruwelen komt meestal verspreid voor als kleine struwelen. Door verjonging van jeneverbes kan verbetering van kwaliteit gerealiseerd worden. Door veroudering van de struwelen is de landelijke staat van instandhouding matig ongunstig.
- H6230**   ***Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)**
 Doel   Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting   Het habitatype heischrale graslanden komt voor in meerdere deelgebieden, maar is slechts in sommige gebieden goed ontwikkeld. (o.a. Aeckingerbroek, Leggelderveld). Uitbreiding en verbetering van het type is gewenst om heischrale graslanden duurzaam in het gebied te behouden en is tevens gewenst gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding. De aanwezigheid van leemlagen in vochtige heide biedt goede perspectieven voor uitbreiding.
- H7110**   ***Actief hoogveen**
 Doel   Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).
 Toelichting   Actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) komen voor in de boswachterij Smilde, Boschoord en in de natte heide van het Wapserveld, Doldersummer veld en Leggelderveld. Sommige van deze veentjes behoren tot de best ontwikkelde voorbeelden van het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B). Het type kan eenvoudig verder ontwikkeld worden door de kwaliteit te verbeteren van andere vennen o.a. door verdroging op te lossen. Verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd wegens de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding.
- H7150**   **Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion***
 Doel   Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting   In een slenk van het Doldersumse Veld komt het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen in een natuurlijke vorm voor. Verder komt het habitatype voor op plagplekken, en zal daar voor een groot deel weer omvormen tot het habitatype H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A). Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden. Ten behoeve van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit wordt herstel van de natuurlijke vorm in slenken nagestreefd.
- H9190**   **Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur***
 Doel   Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting   Het habitatype oude eikenbossen is in goede kwaliteit maar over een geringe oppervlakte aanwezig. Uitbreiding en verbetering is op langere termijn mogelijk. De ontwikkeling van het bos verloopt evenwel traag.

Soorten

- H1166**   **Kamsalamander**
 Doel   Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
 Toelichting   Het gebied en de omgeving levert één van de grootste bijdragen voor de kamsalamander. De soort komt binnen het gebied voor op Berkenheuvel, Dieverzand, Doldersumse Veld en Boschoord. Het betreft één van de belangrijkste meta-populaties in ons land. Met de herinrichting van de Vledder Aa en voormalige landbouwgronden bij Diever wordt de leefomgeving van de kamsalamander sterk verbeterd. De duurzaamheid van de populaties kan vergroot worden door geïsoleerd liggende subpopulaties weer met elkaar in verbinding te brengen.

H1831 Drijvende waterweegbree

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.

Toelichting De drijvende waterweegbree is in ieder geval bekend van de herstelde Medder Aa. Voor de landelijke verspreiding van de soort is behoud van deze populatie van groot belang.

Broedvogels**A004 Dodaars**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting Van oudsher is de dodaars een broedvogel van (heide)vennen en andere kleinschalige wateren met een weelderige oevervegetatie. Na strenge winters vallen de aantallen terug om na enkele jaren weer te herstellen. In de periode 1970-99 fluctueerde het aantal rond de 15 paren. Maximaal werden 27 paren geteld in 1995 en minimaal slecht 2 in 1997 na 2 strenge winters. In recente jaren liggen de aantallen beduidend hoger met een maximum van 51 paren in 2002. Gezien de landelijke gunstige staat van instandhouding is behoud op een niveau van een sleutelpopulatie van 40 paren voldoende.

A072 Wespendif

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 8 paren.

Toelichting Vermoedelijk is de wespendif pas vanaf begin 70-er jaren een regelmatige broedvogel, samenhangend met door een toenemende ouderdom geschikt worden van de in het begin van de eeuw aangeplante bossen. Jaarlijks komen circa 8 paren (minimaal 7 en maximaal 11) tot broeden en de stand lijkt stabiel. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Fries-Drentse grensstreek ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A233 Draaihals

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.

Toelichting Dit gebied bevat één van de weinig regelmatig bezette broedplaatsen van de draaihals in Nederland. In de periode na 1980 werden maximaal 7 paren vastgesteld (1997). In de meeste jaren ging het echter om 1-3 paren. Open dennenbos in de overgang naar droge heide met staande dode berken vormen de basis voor het leefgebied. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A236 Zwarte specht

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.

Toelichting Begin 20ste eeuw heeft de zwarte specht zich als broedvogel gevestigd. Na een geleidelijke toename tot eind 80-er jaren (maximaal 59 paren in 1989) vond een afname in de omvang van de populatie plaats tot een niveau van circa 30 paren. In Drenthe is het Drents-Friese Wold het belangrijkste broedgebied voor de zwarte specht, al komt zij tegenwoordig in alle grotere Drentse bossen voor. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A246 Boomleeuwerik

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.

Toelichting Van oudsher is de boomleeuwerik broedvogel op de Drentse heidevelden. Door bebossing vanaf het begin van de vorige eeuw is het bestand aanvankelijk vermoedelijk sterk teruggelopen tot een dieptepunt in de 60-er jaren (ten minste 5 paren). Met de nodige horten en stoten is het aantal broedparen daarna weer sterk opgelopen met een aantal van 115 paren in 2002. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A275 Paapje

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting Dit gebied bevat één van de weinige Nederlandse broedgebieden van het paapje waar de aantallen niet sterk teruglopen. In de periode 1980-98 werd een geleidelijke toename vastgesteld van circa 5 naar maximaal 28 paren (1996) en in de periode 1999-2003 broedden jaarlijks 10-21 paren. Hoewel de landelijke staat van instandhouding zeer ongunstig is, wordt geen verdere uitbreiding van de populatie nagestreefd gezien de recente toename in het gebied. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Fries-Drentse grensstreek ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A276 Roodborsttapuit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.

Toelichting Van oudsher is de roodborsttapuit broedvogel in het agrarisch gebied en op de heidevelden. Het aantal paren is sedert de 60-er jaren sterk toegenomen. In de periode 1999-2003 bedroeg de populatie gemiddeld 120 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A277 Tapuit

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting Van oudsher is de tapuit een broedvogel van de drogere en zandige heidevelden en extensief agrarisch gebied. Uit het agrarisch gebied is de soort volledig verdwenen waardoor de tapuit nu alleen nog voorkomt op de heide. Door bebossing van de heidevelden en stuifzanden nam het aantal paren begin vorige eeuw vermoedelijk af. Door het verwijderen van bos op voormalige heide en stuifzand in de periode na 1980 nam de populatieomvang weer geleidelijk toe van circa 10 paren tot maximaal 86 paren in 1994. Vervolgens trad weer een sterke afname op tot het huidige niveau van circa 30 paren. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Buiten de duinen levert het Drents-Friese Wold als broedgebied momenteel verreweg de grootste bijdrage in Nederland en het is dan ook van zeer groot belang voor het behoud van een sleutelpopulatie in Friesland-Drenthe. Het gebied levert zelf onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in deze regio ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A338 Grauwe klauwier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.

Toelichting Het gebied levert als broedplaats één van de grootste bijdragen in Nederland en de enige van enige omvang met een gunstige populatieontwikkeling in de laatste 15 jaar. Ongetwijfeld waren de aantallen in het eerste deel van de vorige eeuw aanzienlijk hoger dan tegenwoordig. Na een dieptepunt in de 70-er en 80-er jaren, toen de soort vermoedelijk niet jaarlijks broedde, namen de aantallen geleidelijk toe tot een niveau van 5-7 paren en recent tot 14 paren in 2003. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie op dit recente, hoge niveau gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel

bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Synopsis

<i>Habitattypen</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling oppervlakte</i>	<i>Doelstelling kwaliteit</i>
H2310 Stuifzandheiden met struikhei	--	+	>	>
H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	++	=	>
H2330 Zandverstuivingen	--	+	>	>
H3110 Zeer zwakgebufferde vennen	--	-	=	>
H3130 Zwakgebufferde vennen	-	+	=	>
H3160 Zure vennen	-	++	=	>
H3260_A Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	-	-	>	>
H4010_A Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	++	>	>
H5130 Jeneverbesstruwelen	-	+	=	>
H6230 Heischrale graslanden	--	+	>	>
H7110_B Actieve hoogvenen (heideveentjes)	--	++	=	>
H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	++	>	>
H9190 Oude eikenbossen	-	+	>	>

<i>Soorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
H1166 Kamsalamander	-	++	>	>
H1831 Drijvende waterweegbree	-	+	=	=

<i>Broedvogelsoorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
A004 Dodaars	+	-	=	=
A072 Wespandief	+	-	=	=
A233 Draaihals	--	-	>	>
A236 Zwarte specht	+	-	=	=
A246 Boomleeuwerik	+	-	=	=
A275 Paapje	--	+	=	=
A276 Roodborsttapuit	+	-	=	=
A277 Tapuit	--	+	>	>
A338 Grauwe klauwier	--	+	=	=

^{1a} Herstel van een technische fout in database 2004.

⁶ Herstel van een technische fout in database 2004.